

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

**קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא**

הלכות ירושה

THE LAWS OF INHERITANCE

PART ONE

**THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED BY ALEX & SUSAN EDELMAN
לעיולי נשמת**

**שלמה בן אלכסנדר צבי ז"ל
בתי' רחל בת ישראל יצחק ע"ה
חיים דב בן ישראל יעקב ז"ל
פייגא בת יקותיאל יהודה ע"ה**

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

PREPARED BY

Rav Yitzchak Grossman

Dayan at the Bais HaVaad

Rav Dovid Grossman

Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried

Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Chaim Belsky

Head of Yorucha Development

Rav Ariel Ovdia

Dayan and Editor

Rabbi Yaakov Tescher

Director of Torah Projects

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

105 RIVER AVENUE, SUITE #301

LAKWOOD, NJ 08701

501C3 TAX EIN# 26-3711474

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

חלק ב' העברת נחלה

תוכן הענינים

- 40 איסור העברה •
- 42 נתינת חלק לבנות •
- 47 מתנות לצדקה ולאחרים •
- 52 ריבוי ומיעוט בין היורשים •

For the Halacha Shiur on Changing Beneficiaries, see pages 60-61

נמנה חלקה, וגם מה שקיבלה מאחזימיה חורה ונמנה לאחזימיה, נמנא דכשעה שנמנה האחרונה לא נשאר צידה כלום ומש"ה יורש האם הכל, וכשנשארת חיה אחת מאלו שלא נמנה באחרונה, יורש האם הכל וזאת מה שנמנא ציד וז' שנשארת חיה, יהיה מה שיהיה ע"פ המשפון. והטעם דקילר מור"ם בזה, משום דהרא"ש והטור כתבו דין זה אמעשה שגא לפניהם שהיו ארבעתן יחד בשותפות והיו שוין צממונן, ומש"ה פסק וכתב שנחלק כל צממונן לדי' חלקים כו' ע"ש, משא"כ מור"ם שכתב כאן הדין צדי' אחיות הנפרדות זו מזו ומקמתא אין ממונא שיה, ולא היה יכול להעמיק כלשון הרא"ש והטור, מש"ה קילר:

סימן רפב סעיף א' אן אף על פי שאין היורשים נוהגים בו כשורה. משום דלא ידעין מאי זרע יולא ממנו. גמרא [כתובות נ"ג ע"א]. וכתור [סעיף א'] לא כתב חובת "כו" כשורה, והמחבר העמיק לשון הרמב"ם סוף פ"ו דנחלות [המובא בציונים אות א'] דכתב שם גם חובת "כו", ומשמע דר"ל דאינו נוהג כבוד כראוי במורישו אע"ג דטובא כשורה כמילי דשמיא, ואפי"ן שייך עעמא הנ"ל, דאל יאמר המוריש כיון דאינו נוהג כי כבוד כשורה אטן ממוני לאמר, כי יחוש על זרעו יולאי חליו: בן אין רוח חכמים נוהג הימנו. פירוש הימנו כשנצילו, שאין רוח חכמים נוהג עמנו עליו, כן פירש ר"ש [ב"ב קל"ג ע"ב ד"ה אין]. ועיין פרישה [סעיף א']:

סימן רפב שלא להעביר נחלה מפי שראוי לירש וכו' סעיף אחר

א אכל הנותן נכסיו לאחרים והניח היורשים א"ף על פי שאין היורשים נוהגים לכו כשורה ל"אין רוח חכמים נוהג הימנו ל"זוכו ל"האחרים בכל מה שנתן להם ל"מדת חסידות שלא להעיד בצואה שמעבירין בה הירושה מהיורש אפילו מבין שאינו נוהג כשורה לאחיו חכם ונוהג כשורה. הגה ל"מי שזוה לעשות בנכסיו הטוב שאפשר לעשות ל"מנוהו ליוורשיו ל"כי אין טוב מזה. ציונים ומקורות סימן רפב א' לשון רמב"ם פ"ו נחלות דין י"א. ג' מלמד סוף פ"ו שמת ב"ב סי' תרכ"ה. ד"ה א'. וזכר לעיל סוף סימן סימן רפב ו' בערך לחם מחק חובת: בו, וראה סמ"ע סק"א וביאור הגר"א סק"ב, וראה שיעורי נוסחאות ברמב"ם מהדורת פרנקל.

א אכל הנותן נכסיו לאחרים והניח היורשים א"ף על פי שאין היורשים נוהגים לכו כשורה ל"אין רוח חכמים נוהג הימנו ל"זוכו ל"האחרים בכל מה שנתן להם ל"מדת חסידות שלא להעיד בצואה שמעבירין בה הירושה מהיורש אפילו מבין שאינו נוהג כשורה לאחיו חכם ונוהג כשורה. הגה ל"מי שזוה לעשות בנכסיו הטוב שאפשר לעשות ל"מנוהו ליוורשיו ל"כי אין טוב מזה.

ציונים ומקורות סימן רפב א' לשון רמב"ם פ"ו נחלות דין י"א. ג' מלמד סוף פ"ו שמת ב"ב סי' תרכ"ה. ד"ה א'. וזכר לעיל סוף סימן סימן רפב ו' בערך לחם מחק חובת: בו, וראה סמ"ע סק"א וביאור הגר"א סק"ב, וראה שיעורי נוסחאות ברמב"ם מהדורת פרנקל.

חכמים נוהג הימנו. פירוש הימנו כשנצילו, שאין רוח חכמים נוהג עמנו עליו, כן פירש ר"ש [ב"ב קל"ג ע"ב ד"ה אין]. ועיין פרישה [סעיף א']:

עוד לחם

סימן רפב סעיף א'. נוהגים כשורה וכו'. כצ"ל: שם בסופו. אין הנאי מועיל לזכות לזכי שלא בא לעולם, אפילו בעל מנת, כי אם במקנה על מנת להקנות, ואם לא יזכה שיהוו הנכסים לאחר. [סוף סעיף ג' בשם הרא"ש בתשובה כלל פ"ד סי' ב']. ועיין סימן ר"א [סעיף א'].

באר הגולה

סימן רפב סעיף א' א. לשון הרמב"ם בפ"ו מהלכות נחלות דין י"א, משנה פ"ח דבנא נחלא דף קל"ג ע"ב וכת"ק. ב. משמע דר"ל דאינו נוהג כבוד כראוי במורישו, מ"מ זכ"כ הסמ"ע [ס"א]. ג. * [ר"ל ואף על פי כן זכו זו האחרים. [סמ"ע ס"א]. ג. מימרא דשמואל לרב יהודה, שיננא לא מהי וכו'. שם [ב"ב]. ד. וז"כ לעיל סוף סימן רנ"ב.

ביאור הגר"א

סימן רפב סעיף א' א. אף על פי כו'. עיין רש"ם שם [ב"ב המובא בבאה"ג אות א'] ד"ה מ"ש כו', וכן דעת הפוסקים, וכמוצא נ"ג א' א"ל מאי דעמין כו': ב. בו כשורה. וכו' גרסא הר"ף [ב"ב ס"א ע"א מופי הר"ף]: ג. מי שצוה כו'. כמ"ש שם [קל"ג ע"ב] מ"ש דיוסף כו', אלמא אף להקדש:

Chazal are displeased with one overlooks his heirs and gives his assets to others, and preferably one should not even serve as a witness to such a will. This is true even for an heir who is not righteous or has been disrespectful to the testator, because perhaps his offspring will be better than he. Additionally, assets that were left with the instruction that they are to be used for "the very best thing possible" should be given to the heirs.

שו"ע חושן משפט סימן רפב סעיף א, סמ"ע סק"א אין רוח חכמים נוהג במי שהניח את יורשיו וכתב נכסיו לאחרים, ומדת חסידות שלא להעיד על צואה כזו. ואפילו אם היורש אינו נוהג כשורה אין להעביר הנחלה ממנו, משום שלא ידעין איזה זרע יצא ממנו. עוד דייק הסמ"ע שאפילו היורש אינו נוהג כבוד כראוי במורישו, מ"מ אין להעביר הנחלה ממנו. ועו"כ שמי שהניח נכסיו וצוה שיעשו בהם הטוב שאפשר לעשות, ינתנו ליורשיו.

אכן) אם יש להבת שטר ירושה מן אביה, כחצי חלק זכר יש לחלק בדבר לשלשה ספיקות, דיש להסתפק שמא דעת האב היה להוסיף לה הני ל' זהו על השטר ירושתה, תורת עישור נכסי, או שמא אם אינה מגיע חלקה דחצי זכר לל' זהו, דיש למלאות לה עד דהוי ל' זהו, גם בתורת עישור נכסים. או שמא דעת אביה הוי דשטר ירושה הוי במקום עישור נכסים, ומה שהוסיף לה בצוותו הל' זהו הוסיף לה על העישור נכסים. ואז לפי האי ספיקא הוי כצוואה בעלמא, וכיון דעמד, הוי חזרה ובטלה הצוואה. ושמא תאמר השטר שלה הוי חוב בעלמא, שחייב לה אביה, ובזה לא יגרע כחה שאמר עישור נכסים שלה, דמ"מ יש ליתן לה עישור נכסים, אי לא אמידנא או אי אמידנ' ליתן לה אומדנא דאב, או הני ל' ניהוי כמו דאמרו את עצמן כיון (דאמרו) [דאמר] בפירוש ליתן לה ל' זהו, כאשר כתבתי לעיל הא ליתא, כיון דאית לה בלאו הכי רווחה ביתה, מהני ניכסי ע"י שטרה מצינו למימר דלא נתן לה עוד ל' לעישור נכסי. ודמ"א להא דאיתמר⁴¹ מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה ראשונה ונטלה [עישור נכסים] ולא הספיקה שנייה לגבות עד שמת הבן, א"ר יוחנן שנייה וותרה. וכתב האלפס⁴² וז"ל ומסתברא לן דהלכתא כר' יוחנן, משום דאיכא רווח' בית' דהא רב אשי דהוא בתראה הכי סבירא ליה, דא"ל רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכח מציאה בעלמא דאיכא רווח' ביתא ה"נ דלא יהבי' לה עישור נכסים א"ל אנא רווחא ביתה מהני נכסי קאמינ' עכ"ל. ה"נ עובדא דידן אי הוי לה שטר ירושה אית לה רווחא ביתה מהני נכסי, אע"ג דהשטר הוי כמו שטר חוב בעלמא, מ"מ לשלם, כך התקינו באלו מדינות ליתן שטרות לבנות כדי שיהא להם פרנסה להשיאו וכדי שיקפוץ עליהם.

אע"ג ד) דא"ל⁴³ שמואל לרב יודא שיננא לא תיהוי מעבורי אחסנתה אפילו מברא בישא לברא טבא מכ"ש מברא לברתא כו', מ"מ לא חשבינן העברת נחלה מהאי טעמ', כדאמר⁴⁴ רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מפני מה תקנו רבנן כתוב' בנין דכרין, כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כלבנו, ופריך מי איכ' מידי דרחמנ' אמר ברא לירו' ברתא לא תירות כו', ומשגי הא גמי דאורייתא דכת' ⁴⁵ קחו נשים וגו' ואת בנותיכם תנו לאנשים, בשלמא בנו בידו כו' הא קמ"ל דמלבישה ומיכסה כו', כי היכי דליקפצו עלה אינשי. וזהו טעמא דידן דנותנים שטרי ירושות לבנות באילו מדינות, ולפי האי סברא הוי השטר במקום עישור נכסים, כדי שיקפוץ כו'. ויתר חילוקי יש לחלק, ועת לקצר⁴⁶. רחוי"ל לכ"ת, כנ' אהובי. משה טרוד משה לוי מינן.

As early as the times of the Rishonim there were cities where daughters customarily received a share of their father's inheritance. According to the Maharam Mintz, this was also to encourage potential suitors to marry them.

שו"ת מהר"ם מינץ סימן מז בסוף תקופת הראשונים כבר נהגו באיזה מדינות לתת לבנות חלק בנחלת האב, ומהר"ם מינץ מפרש שגם זה הוא מטעם "כי היכי דקפצי עלה".

וא"ת הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות, אין הכי נמי, שאם אין הבית דין יכולין להבין שיש ערמה בדבר דאין יכולת בידם לעשות דין על זה ולהפקיע המתנה מן המקבל מתנה בשביל שטר חצי זכר זה, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך, וכגון זה אין לדיין אלא מה שענינו רואות. ועיין בתשובת משאת בנימין (סי' ז' ובסוף סי' ע"ז). ומכל מקום בודאי יראה לנפשו מעונש החרם, ואי שדית ליה אגנובתיה דכלבא איהו דידיה עביד כ"ח.

ד. (א) ליוצאי חלציה שיהיו לה מבעלה הנ"ל. [מהדו"ב - רבים התרעמו עלי ואומרים מאי שנא שיהיו הזרע דוקא מן הצעל הזה, כי אף אם ימות הצעל הראשון ומינשא לשני גם הם נינו של הזקן, וא"כ למה לא יכתוב סתם ליוצאי חלציה, יהיו מאיש זה או מאיש אחר. והנה לא עלי תלונתם רק על צעל תקון שטרות דפוס קרקא. ונראה דודאי אם כתוב סתם ליוצאי חלציה ודאי יש לזרע צעל השני גם כן חלק בו, אבל מכל מקום נראה שיש לכתוב שיהיו לה מצעלה הנ"ל כמו שהוא צמיקון שטרות דפוס קרקא, וטעמא כי כל עיקר מה שנותן שטר חצי זכר הוא כדי להפיס דעתו של צעל שמהא תציבה בעיניו מפני שחמיו מחשבו כמעט לבן כמו שכתבתי בפנים בשם מהר"ם מינץ. גם כי אציו של חתן נותן עיניו צמה שראוי לבנו לירוש חצי זכר מחמיו, ועל כן גם הוא מותר משלו ונותן לו סך מה יותר לנדן וא"כ מה לו לאצי החתן לדאוג על ממון שאינו שלו אם יש לדאוג שימות הצן ומינשא לאחר שיהיו בני האיש האחר יורשים עם נינו, ומה לו להטער על עולם שאינו שלו. ועוד נפקא מינה לדינא כמו שכתבתי בפנים בשם מהר"י וייל שאם מתה הצת והניחה זרע שהזרע יורש כח האם, ואם אח"כ מת גם הזרע האב יורש כח אוחו שטר מזרעו, ואם כן אם אח"כ מת הזקן אצי האשה יורש הצעל חצי חלק זכר מחמיו בשביל זרעו אע"פ שהצת והזרע אינם קיימין בשעת פרעון החוב, ואם אח"כ מת גם הצעל יורש אצי הצעל אוחו ממון, א"כ הממון של שטר חצי זכר ראוי לבא ליד אצי החתן, וא"כ למה יניח לכתוב ליוצאי חלציה סתם.

Nachalas Shiva proposes that the custom of giving daughters a share of the inheritance was so the married women find favor in the eyes of their husbands in that the son-in-law is being viewed like a son. This is slightly different than the Maharam Mintz who said that it was in order to encourage the initial marriage.

נחלת שבעה סימן כא סעיף ד אות ב
הנחלת שבעה מפרש את טעם המנהג לתת לבנות חלק בנחלת האב שהיה כדי לחבב האשה על בעלה במה שחושבין הבעל כאחד מהבנים.

חת"ם

שו"ת חאה"ע סימן קסח

סופר

תנכ

ונ"ל דקרא דירמ"י רמו זה היטב, דהרי ירמ"י אמר להם בנו בתים ונטעו גנות ככתוב בקרא שם [כ"ט כ"ח] ומייתי ל"י ש"ס ר"פ חזקת [כ"ט ע"א], מבואר מזה דבני גולה לא רצו לבנות בתים ולנטוע כרמים, וכיון שלא היה להם קרקע לא היה האב קופץ ונותן לבתו כבנו כיון שלא היה לה שיעבוד קרקע, ומכיון שלא נתן לבתו כבנו לא קפצו אינשי עליה, ע"כ אמר עתה בנו בתים ונטעו כרמים ותנו בנותיכם לאנשים כנ"ל, נמצא כל [ה]תקנה מבוארת בקרא. נמצא אם נותן לבתו כלבנו שיהיה כשהוא לא הוה איעבורי אחסנתא, אמנם אי יהיב לה יותר הוה שפיר איעבורי אחסנתא, כמבואר שם [כתובות] נ"ג ע"א גבי אבא סוראה, וטעמא משום דכשוה בשוה סגי לבישוקפון עלי אינשי, וטפי מהם הוה עיבורי אחסנתא. וה"ה נמי אחר שכבר נישאת וקפצו עלי כבר תו איכא משום עיבורי אחסנתא אפי' בשוה, ומהתימה על תוס' שם [ד"ה השתא] לחד שינויא כבר נתקדשה אם כן תו ליכא משום דליקפון ואיכא איעבורי אחסנתא. וגם תמהתי על המהרש"א שם שכתב במאי דאמר ש"ס האי נמי תקנתא דרבנן הוא משום דר"י משום רשב"י, והקשה מהרש"א דאורייתא היא, ותיקן דקרא דתנו בנותיכם לאנשים אסמכתא בעלמא הוא ע"ש, והוא תימה אי לאו דאורייתא הוא תיהדר קושית ש"ס לדוכתא דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות וכו', אע"כ דרשא גמורה היא ואתי רמ"א ורמ"ב ואסמכה אקרא אבל לעולם דאורייתא הוא, והא דקאמר ש"ס תקנתא דרבנן, נ"ל אשיעורא קאי דשיערו רבנן דבלבתו כבנו סגי שיקפון עלי אינשי, ובקרא אינו מפורש שיעורא, מ"מ דברי מהרש"א צ"ע א:

הדרן לדברי נחלת שבעה דבשטח"ז שניתקן ג"כ מטעם הנ"ל לית ביה משום עיבורי אחסנתא אלא בנותן לבת יותר מלבן אבל לא שוה בשוה, והא דכותבין חוץ מספרים וקרקעות, משום הסבת נחלה דשמו נקרא ביותר על ספריו וקרקעותיו, ומייתי ראייה מתקנת רגמ"ה גבי יבמה. והנה התם בשדה וספרי מקנה לא תיקן רגמ"ה, רק בשדה אחוזה וספרים שירש מאבותיו, והכא בשטר חצי חלק זכר אין חילוק בין מקנה לאחוזה, דהתם לא הניח בנים אחריו ואשתו ואחיו חולקים נחלתו, ליכא קפידא

אלא שתיסוב נחלת אבותיו למטה אחר, אבל נחלות מה שקנה בחייו אין כאן עגמת נפש שהרי מת ולא הניח בנים, רק נחלת אבותיו היא עגמת נפש להיבם אם יראה הנכסים מאבותיו אצל אשת אחיו, משא"כ בשח"ז שיש לו בנים איכא עגמת נפש גם בשדה וספרי מקנה אביהם אם יהי' במשפחה אחרת בני אחותם, ע"כ אינו נוהג אפי' בשדה וספרי מקנה:

ולפ"ז לכאורה יש להפליא על הש"ך ח"מ סי' רפ"א סק"ז שכתב נהי דלהמהר"ו משכן ספרים שלא בשעת הלואה לא קני ליה לגמרי ומיחשב ממון [רק לקדש בו האשה וכה"ג] ושטר חצי זכר גובה מהם, מ"מ לפי מה שהעלה הוא ז"ל סי' ע"ב [סק"ט] דקני ליה לגמרי, א"כ ה"נ הוה שלו. ולכאורה צ"ע דהרי עכ"פ אם יבוא הלוח ויביא מעותיו צריך להחזיר לו משכנתו בלי ספק, ובקרקע שגבו ב"ד וטרפו בחובו מ"מ שומא הדרא, מכ"ש בלא שמוהו בחובו אלא משכנו שלא בשעת הלואה עד שיביא מעותיו וישלם, מ"מ לא מקרי הסבת נחלה שהרי אין שמו עליו דהיום או מחר יביא הלה ויחליש מעותיו ויטול שלו, שהרי בעיקור תקנת רגמ"ה הנ"ל אפי' ספרי מקנה לא הוה שלו, ונהי שחלקנו בין יבם לשטר חצי זכר דהכא כל שקנהו לחלוטין ולצמיתות עלמין אפי' אס"ג הוה שלו, אבל היכי דלא קנהו לצמיתות ובעמוד והחזר קאי מהיכי תיתי נאמר דאית ביה משום הסבת נחלה, וצ"ע לכאורה:

וי"ל ולקיים דינו של הש"ך בנראה מתוך הענין שדעת הלוח לשקוע ולהניח המשכון לצמיתות ולחלוטין, דנהי דבמשכנו בשעת הלואה לא היה מועיל כיון שלא מכרו בפירוש כמבואר סי' ע"ג, ועיין מג"א סס"י תמ"א, התם מחמץ אין ראייה דאיסורא לא ניהא ליה לישראל דליקני, אע"ג דדעת הגוי לשקוע, אבל מ"מ הדין אמת בלי ראייה מחמץ בכל המשכונות דדעתו לשקוע אינו מועיל, מ"מ הכא דבשלא (הליות) [בשעת הלואתו] הרי מדינא להש"ך מיקרי שלו ממש, ורק משום דלא נקרא על שם המשפחה ולא שייך הסיבת נחלה, הכא שכבר נתיאשו מפדיון ונראה דעת הלוח לשקוע ביד המלוה לעולם שוב אית ביה עגמת נפש, ושייך ביה הסיבה כמו גבי שדה מקנה וספרי מקנה כנלע"ד להכריע:

שו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סימן קסח
 דעת החתם סופר דאם נותן לבתו יותר מלבנו חשיב אעבורי אחסנתא. וכן אם נותן לה אחר שכבר נישאת הוי אעבורי אחסנתא אפילו נותן בשוה.

According to the Chasam Sofer, one who gives his daughter a greater share than his sons, or if he writes it to her after she has already married, transgresses the injunction against altering the order of inheritance.

באר היטב

נמלא דשענה שנתנה האמרונה לא נשאר צידה כלום, ומש"ה יורש האם הכל, וכשנשארה אחת מאלו שלל נמנה באמרונה, יורש האם ג"כ הכל וזלמ מה שנמלא צד זו שעדיין היא נחיה, יהיה מה שהיה על פי השבון. שם [נסמ"ע סק"ב]:

סימן רפב סעיף א' א. נוחה. משום דלא ידעין איהו וזע הוצא ממנו. ש"ס. [נסמ"ע סק"א]. עיין נחשונה לא"ח סי' קי"ח ונחשונה רשד"ס סי' ש"א. ש"ך סק"א: ב. מזה. ומסיק נמרדכי שם ואפילו להקדיש, זה עדיף. ומעט, דהרי יצאה להן המורה נפרשת נמלוח דיקומו היושעים ממח מורשיהן נמלחן ורזשמן. סמ"ע [סק"ד]:

פתחי תשובה

סימן רפב סעיף א' א. שמעבירין בה הירושה. כתב בספר קצוה"ח [סק"ב] וז"ל, בתשב"ץ ח"ג [סוף] סי' קמ"ז כתב, ובטופסי שטרות לראשונים יש שיעור ארבעה זוזי, וכתב גאון ז"ל דמשום כדי שתהא רוח חכמים נוחה הימנו כמ"ש בספר עיטור סופרים [אות מ'] במתנת שכ"מ כו', עכ"ל. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חור"מ סי' קנ"א שנשאל על דבר עתיר נכסין שלא היו לו בנים, ורצה לעשות שטר צואת בריא ליתן מרוב עשרו קרן קיימת לדברים טובים והמיעוט הנשאר ליורשיו, אי שרי ת"ח להודקק לזה. והשיב, דין זה מקורו מש"ס ב"ב קל"ג ע"ב הכותב נכסיו לאחרים ומניח בניו אין רוח

חכמים נוחה הימנו, ומבואר בסוגיא שם אחד הכותב לאחרים ואחד המקדיש, ומוכח בכתובות ג"ג (ע"ב) [נע"א] בעובדא דרב פפא בי אבא סוראה דלאו דוקא כל נכסיו אלא אפילו מקצת נכסיו כו', ואע"ג דבש"ס איתא והניח את בניו, לאו דוקא בניו אלא יורשיו וכ"כ רמב"ם [המובא בציונים אות א'] [ושו"ע] יורשיו, דזיל בטר טעמא דילמא נפיק מיניה בניו דמעלי, וזה שייך בכל יורשיו. וכן מבואר בסמ"ע [סק"א] שכתב דמ"ש שאין נוהגים בו כשורה, פירוש אע"ג דנוהג כשורה במילי דשמיא כו', ואי ס"ד דבנו ממש הוא ולא נהג באביו כשורה למרוד בו אי"כ מה טוב נשאר לו כו'. מבואר מכל זה שאפילו להקדיש רק קצת נכסיו אפילו לא הניח יוצאי חלציו אין לת"ח להודקק לזה. ואמנם בתשב"ץ ח"ג סי' קמ"ז כתב דבטופס שטרות לראשונים יש שיעור ד' זוזי, וכתב גאון ז"ל דמשום שתהא רוח חכמים נוחה הימנו כמ"ש בספר עיטור סופרים כו'. ודעת הגאונים רחבה מדעתנו. מ"מ מאי דמייית מהעיתור לע"ד יש להוכיח בהיפוך, דנראה דבעל העיתור קאי התם דוקא אמאי דמייית מקודם הירושלמי [כ"ב פ"ח ה"ן דר' אבא בר ממל אמר, על זה נאמר ויחזקאל ל"ב כ"ז] ותהי ענותם על עצמותם, שהוא חטא גדול, ובמתניתין [כ"ב סו] משמע רק אין רוח חכמים נוחה הימנו, על זה כתב בעל העיתור ומסתבר דוקא בניו ודוקא לא שייך להם כלום כו', ור"ל דאם הניח להם כלום אפילו בניו, או שאר יורשים אפילו לא הניח כלום, ליכא משום ותהי ענותם, אבל לעולם איכא אין רוח חכמים נוחה הימנו כו'. אך מעשים בכל יום מי שאין לו בנים מצוה לעשות מנכסיו קרן קיימת ודברים טובים. נראה, משום דאמרינן ריש פרק יש נוחלין [כ"ב קט"ז ע"א] והעברתם [נבמבר כ"ז ח.], מי שאין לו בן הקב"ה (מ)מלא עליו עברה ואין עברה אלא גיהנם, וא"כ רצה להציל עצמו מגיהנם בצדקה זו והוא קודם לעצמו מירשיו כו', כך נראה לי שב המנהג, וכל מקום שהלכה רופפת הלך אחר המנהג. ואולי כל זה אינו אלא בשכ"מ, שאין המתנה חלה אלא בשעת מיתה ואז נופלים הנכסים לפני יורשים והוא בא להפקיע, אבל מתנת בריא גוף מהיום ופרי לאחר מיתה לית לן בה, דבחיים יכול כל אדם לעשות בשלו מה שירצה, וזו סברא נכונה לי שב המנהג, אבל כתובות ג"ג תיובתיה. מ"מ אם מניח ליורשיו עכ"פ מנה יפה יכול פאר"מ להודקק לזה, עכ"ד ע"ש. ומשמע מדבריו דדוקא מי שאין לו בנים, אבל אם יש לו, ולא שייך טעם והעברתם, איכא קפידא אפילו במקדיש דמבואר בסוגיא דב"ב דה"ה מקדיש לשמים הוא נכון, וכן מ"ש דמוכח בכתובות ג"ג דה"ה מקצת נכסיו הוא ג"כ נכון, אבל זהו כל חדא באפי נפשיה, דהיינו במקדיש דוקא כל נכסיו, ובמקצת נכסיו הוא דוקא להדיוט, אבל שניהם כאחד דהיינו מקדיש ורק מקצת נכסיו, זה לא מוכח בשום מקום, כי בכ"ב הוה עובדא שהקדיש כל נכסיו ובכתובות הוה עובדא שרצה ליתן נדוניא לבתו, י"ל דבכה"ג דוקא הוי קפידא, אבל במקדיש רק מקצת נכסים י"ל דאין קפידא וכדמשמע נמי בכתובות ס"ז ע"ב גבי מר עוקבא, ואין לומר דמר עוקבא לא הניח בנים, דהא בפרק איזהו נשך [כ"מ] דף ע' [נע"א] בההוא דודא דבני מר עוקבא ופירש רש"י [ד"ה דבני] יתומים היו,

ולעקור נמלה. ונעור כמז ח"ל, וגי וגר שירשו אציק, יכול הגר לומר לגי עול אמה ע"ז ויין נסך ולמי מעות, ואם משנצלו לרשותו אסור, והוא משנה דמלא פ"ו. והעטם, כיון דלעו יורש אציו מן המורה, לא מחשב כאלו הוא נרשמו, משו"ה יכול להמתן כן, ומהתימה שהשמיעו המחבר, עכ"ל הסמ"ע [סק"ד]. וכבר כתבו צו"ד סימן קמ"ז סעיף ד'. ש"ך [סק"א]: ב. יודעין. אבל אם יודעין כרץ לפרוע להן. נראה העטם, כיון דהגו יורש אה אציו הוה כלל גזילה וגזל הגו אסור, ונעיר שזן כמז דנידעי כרץ להחזיר משום קידוש השם. סמ"ע [סק"ז]:

ובשו"ע י"ד סימן רמ"ט סעיף א' בהגה, וצ"ע:

The Tashbetz cites the ruling of the Geonim that a testator may give away his estate if he excludes the amount of four zuz which will go in the regular order of inheritance. Chasam Sofer disagrees with this ruling, and proves that the injunction of Chazal applies even to one who gives away a portion of his estate, even if he bequeaths it to worthwhile causes, and even if he gives it away in his lifetime. Only in the event of a testator who has no sons does he allow for putting away a significant share into a trust fund for charitable causes, provided he leaves a substantial amount to his heirs. Pischai Teshuva himself proposes that one may give a portion of his estate for worthwhile causes even if he does have sons.

פתחי תשובה חו"מ סימן רפב סק"א
התשב"ץ כתב בשם הגאונים שאם המוריש משיר ארבע זוזי שילכו ע"פ ירושת התורה די בזה, ויכול ליתן השאר למי שירצה. מיהו בהתם סופר כתב להוכיח ששייך אעבורי אחסנתא אף בנותן רק מקצת מנכסיו, ואף בנותן לה' קדש, ואף בנותן מתנה מחיים. ומ"מ מסיק שאם אין לו בנים כבר נהגו לעשות מנכסיו קרן קיימת וכדומה, ואם מניח ליורשים מנה יפה מותר להודקק לזה. והפ"ת מצדד להתיר בכל ענין ליתן מקצת נכסיו להקדש אף ביש לו בנים.

שו"ת

סימן י"ב י"ג

מהרש"ם

ב

סימן י"ב

צ"ה ו' מי"מ תרנ"ב ברע"ן

להרה"ג מו"ה בעריש רום נ"י אבד"ק
נאראויב.

מכתבו קבלתי וע"ד שאלתו באב שיש לו בן ובת
ויאילי בכל עת מרכושו לחתנו ובתו והבן
לועק שטושה שלא קדין והאב אמר כי בחייו רשות בידו
לפשות כרצונו ובאו לשאלו אם רוח חכמים נוחה הימנו
ורו"מ הביא מדברי הר"ן ורמ"א אי"ע רס"י ק"י"ג
וע"ז שם ופלפל בזה והגה בז"ל"א הספרדי חח"מ אות
י' הביא בשם כנה"ג דצלשון מתנה בהיותו זריא אין
שום קפידא וכן נוהגים והוא העיר מהר"ן הג"ל והגיה
צ"ע ואני מלאתי בחשבון ח"צ סוס"י ר"י"ג וז"ל וזר
מן דין אין אדם עשוי להוסיף לבתו יותר ממנה שפסק
לה וכי דלא ליבוי כי עבדתי אחסנתא וכי עכ"ל.
ומצואר דס"ל כהר"ן וגם צמחרי"ט בשניות חח"מ סי'
ה' באמנע התשר צ"ע שאין צמחנה זו עבדתי אחסנתא
וכי ואפי' היו צנותיו נשואות ליה בדבר נטוד עבירה
כשאדם נוהג חלק מועט מנכסיו לצנותיו וכי וידוע
לגבי דידי דבר מועט הוא וכי עכ"ל. ומצואר דדבר
מנובב אסור ואף דבסי' ו' שם נראה מלשונו דעבדתי
אחסנתא היינו בקרקעות וכי אין כונתו דצמחלעלין

ליכא איסור אלא ר"ל דעיקר נחלה הוא מתקיים
בקרקעות ובתשרי מהר"ם מנין סגל סי' ל"א מצואר
דמי שמרצה בגדוניה לבתו יותר מלבתו זר נידוי הוא
אך צ"ע מי"ז שם העיד ג"כ דהמנהג אינו כן וסו"ס
דס"ל דהוי בכלל תקנה דליקפון עלי' אינשי ומח"ע
נהגו ליתן שטרי ירושה לבנות ומ"מ היינו בשעת
נשואין ולא אח"כ ומי יוכל להקל נגד מ"ש הראשונים
בשם גאון דראוי לנדות. ואף דמצואר בשעה"מ ספ"צ
ממכירה בשם כנה"ג דצמחנה לאחד וממעט לאחד ליכא
משום העברת נחלה ע"ש היינו צ"ע בין הבנים משא"כ
בבת נגד בן וגם בתשרי רמ"א סי' ל"ב באמנע התשר
מצואר ג"כ צ"ע צמח"ס דליכא עקירת נחלה (עי'
קאה"ח סי' רפ"ב בשם הש"ס) מי"מ הוי בכלל לא תבוי
בעבדתי אחסנתא ואסור לכהחלה ע"ש וע"ע צ"ע סי'
כ"א אות ג' בשם שא"ץ סי' י"ב וסי' כ"ב ומ"ש צמח"ס
דבריו אצל צמח"ס פמ"א ח"א סי' ל"ד השיג על כ"ש
וע"ש מ"ש בזה ועכ"פ ודאי אין רוח חכמים נוחה נח
ובפרט צ"ע דשהבן צבור אלא שאין לו בנים צודאי אסור
למעט חלקו כיון שהולך בדרך התורה.

סימן י"ג

צ"ה ער"ח מנחם אב תרנ"ב.

Further Iyun: Like the Chasam Sofer, Maharsham rules that the injunction of Chazal applies even to a gift given while the testator is alive. He also agrees that a daughter who is already married should not be given a share when there are male heirs.

יתר עיון: שו"ת מהרש"ם חלק ז סימן יב
גם המהרש"ם סובר כשתים מהחומרות שבתשובות חת"ם סופר הנ"ל: א) אעבורי אחסנתא
שייך אף במתנה מחיים, ב) שאין היתר לתת לבת במקום בנים כשהיא כבר נשאת.

אבל צריך כתר"ה לידע שאם יש לו יורשין יודעין לו כגון אחים ובני אחים ובני אחות וכן אחות חיצון נמצאין הא אכא ענין דאעבורי אחסנתא דאין רוח חכמים נוחה ואף שבקצת"ח סי' רס"ב סק"ב משמע ק"הביא מתשב"ץ דסגי בשו"ר ד' וזו עבור היורשין הנה הוא דבר תמוה דהא לא רצה יהודה בר מרימר ליכנס עם ר"פ בשעה שבא ר"ס בדבר פסיקת גדוניה מטעם שלא יהיה בעבורי אחסנתא בכחובות נ"ב ע"ב אף שדאי השאיר לעצמו יותר מדי' וזו דאף דאיתא שם דכתביה לכל מאי דהו"ל דדאי לא נתן הכל דהוא ישאר עני שיצטרך לחזור על הפתחים ואם נשאר לו עדיין לעשות סחורה או היה בעל אומנות הרי מזה יוכל גם להוריש לבניו, וכן מ"ב"ב דף קל"ג ע"ב לא מסתבר דיוסי בן יעזר שהיה לו עליתא דדינרי לא היה לו לבד זה אף ד' וזו ונאמר שם דהוא בדין עבורי אחסנתא, אבל מכיון שחוינן מדברי התשב"ץ דאם משאיר לירושא ליכא איסור גראה שיש לסמוך עליו כשהשאיר לירושין דבר חשוב ומסתבר לע"ד שיניח להיורשין חומש שזחו דבר חשוב דאי לכל מוריש כפי שהוא, ודי חומשין האחרים יתן מהם השליש למסדות התורה ושני שלישים לקרובים בני תורה כדלעיל (וע"ע בתשרי לקמן).

והגני ידיו,

משה פיינשטיין

פ"מ נ

בענין נתינה לצדקה בצוואה אם יש בזה משום אעבורי אחסנתא

כסלו תשכ"ו

למע"כ ידידי הרח"ג שליט"א.

נשאלתי בדבר אחד שיש לו שלשה בנים שנים מהן אינם שומרי תורה והם גם מחללי שבת בערהסיה ואין מתכנין את בניהם ובנותיהם לתורה ולמצות ובת של אחד ניסת לנכרי וקול יצא שגם נשתמדה וקבלה דתם וחלק קודם מותו רוב נכסיו לצדקה ומינת את הבן השומר תורה שיחיה המשיגיה על קיום הצוואה וחלק לכל אחד מבניו אלף דאלאר וגם להנכדים חלק איזה סך בתנאי כשישאו וינשאו ליתוריים וגם כל תבנים הם עשירים בעצמן בעושר גדול שאין צורך להם למעות הירושא אם שפיר עבדי.

א. אם בותר לעבורי אחסנתא כשמשאיר לבניו דבר מצט

וחנה אף שלדינא איספק כשמאל דאמר לר' יהודה שינגא לא תיחיי בי עבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא

לברא טבא ב"ב"ב דף קל"ג ע"ב ואיספק כן ברמב"ם סי' מנחלות הי"א ובש"ע חו"מ סימן רס"ב, אבל איתא בקצת"ח סק"ב מתשב"ץ דבטופסי שטרות ראשונים יש שו"ר ד' וזו וכתב גאון דמשום כדי שתהא רוח חכמים נוחה הימנו, ועיין בחת"ס חו"מ סימן קנ"א שהביא מתשב"ץ ח"ג סס"י קמ"ו שמה שהניח להיורש רביע והוב אינו כלום לעשות שיהיה רוח חכמים נוחה הימנו אבל ד' וזו הוא שו"ר שכתב הגאון שעושה שיהיה רוח חכמים נוחה. ואף שהקשה עליו מכתובות דף נ"ג ע"א דמשמע דאפילו מקצת נכסיו אין להפקיע מבניו מימ מסיק דדעת הגאונים רחבה מדעתנו, ורק בשיטת בעה"ע באות מ' מתנת שאיכא מרע (ני"ט ע"ב) כתב שטובר שאיכא שני דינים האיסור דותהי עונותם על עצמותם דארי"א בר ממל בירושלמי שהביא הר"ה ב"ב שם (דף ס"א ע"א מדפי הר"ה) שהוא איסור חסר הוא דוקא בבניו ולא השאיר להם כלום אבל האיסור הקטן דאין רוח חכמים נוחה הימנו הוא אף במקצת ואף בשאר יורשים, אבל עכ"פ שיטת התשב"ץ בשם הגאון שבהשאיר להם ד' וזו שהיה דבר חשוב בזמננו כבר גם רוח חכמים נוחה הימנו התשב"ץ סובר כן גם בדעת בעה"ע לכן העושה כהתשב"ץ בשם גאון וכן הסכים הקצת"ח לדינא אין לומר עליו ולאו שפיר עבדי.

ועיין בפ"ת סק"א שמתרץ הקושיא מכתובות דר"ק ליתן לבתו ולאחרים שאינו ענין מצוה יש קפידא אפילו כשהשאיר להם אבל במקדיש ונתון לצדקה ליכא הקפידא דרוח חכמים בהשאיר להם והביא מצד עוקבא שבזבו סלגא דממוניה לצדקה ומשמע שטובר דה"ה יותר מפלגא אם אך השאיר דבר חשוב גם לבניו דהא קאי על תא דהתשב"ץ עיי"ש, והוא תירוצו נכון.

ב. אם יש לחוש לעבורי אחסנתא כשנותן לצדקה, חדין בפניו לעבורי

ולע"ד ששזט שבנותן לצדקה דאי לא שייך לאסור דכי עדידי בניו מעטא עצמו שבעצם ווא רשאי מן חדין ליתן אף רוב מעותיו לצדקה אלא שישיר לעצמו מקצת שליתן כל מעותיו אסור מילפוטא מחרמים כדאיתא בערכיק דף כ"ח ע"א עיי"ש, ורק מתקנת אושא היא שאל יבזבו יותר מחומש כדאר אילעא בכתובות דף נ' ע"א ותקנת זו ווא תרא רק מחיים שמה יוד מצנכסיו אבל לאחיים לית לן בה דמתרץ בגמ' כתובות דף ס"ו ע"ב ואי"כ לא שייך כלל לאסור מליחן לצדקה אף ברוב מעותיו אם משאיר מקצת, וכמשרש ברמ"א י"ד סימן רמ"ט סע"א שכתב אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה ואפשר שכחנתו גם סלו, אך אולי אף שסתם אין כחנתו לתת גם סלו דכיון דילפינן מחרמים שששזט שאף בשעת מיתתו אינו רשאי לתתם כל נכסיו, ומח שסתם הוא משום שלא מצוי

«««

Igros Moshe questions the assertion of the Tashbetz that excluding four zuz for the heirs suffices, however, he agrees that if a significant amount is left for the heirs, such as a fifth of the assets or a thousand dollars, the rest can be given away to other beneficiaries. He suggests that if the intent of the testator is to exclude the heirs, then it would be forbidden even if he leaves them a portion and is giving the rest to worthy causes. If the heir is a renegade who is not raising his children according to the ways of Torah, one may exclude them in any case.

אגרות משה חו"מ ח"ב סימן מט - נ
אגרות משה תמה על שיעור ד' זוי של התשב"ץ, אך הסכים שאם השאיר דבר חשוב ליורשים, כגון חומש נכסיו או אלף דולר, יכול ליתן השאר לאי חרים. אך צידד שאם כונת המוריש היא להעביר נחלה לא הותר לו אפילו כשנותן השאר להקדש. ע"כ שמתור להעביר נחלה מירוש מומר גמור שאינו מחנך את בניו לתורה ומצוות, דליכא למיחש לורעא מעליא ממנו.

שיתן סילו לצדקה, ולכן דייק וכתב יכול ליתן צדקה כל מה שירצה ולא כתב כל מה שיש לו משום דכולו אסור. והוא טעם מה שנהגין מי שאין להם בנים לעשות קרן קיימת דברים טובים מנכסיהם שהוקשה לתחתים הוצרך לומר מטעם דכיון דאין לו בן שא"ר יוחנן משום רשב"י בב"ב דף קט"ו ע"א כל שאינו מניח בן לזרשו הקביה מלא עליו עברה וצריך להציל עצמו מניהגם ובצדקה הוא הצלה והוא קודם לעצמו מיורשיו עיי"ש, דאין צורך לזה דאף ביש לו בנים ומעלי נמי רשאי להניח לצדקה אם מניח להם דבר חשוב. ולכאורה קשה זה על התתים מה הוקשה לו כלל, ואולי מחמת שמי שאין לו בנים נהגין לעשות מכל הנכסים קרן קיימת דברים טובים שזה טובר שאסור וכדכתבתי לעיל שלכן הוקשה לו והוצרך לטעם.

ואולי היכא שמונת המוריש המצוה הוא להעביר נחלה כגון דעובדא דיוסף בן יעזר שאקדיש העיליתא דדיצרי דהיה לו משום שבנו לא היה נהג כשורה בב"ב דף קל"ג ע"ב אסור אף שנתן להקדש דכיון שיש אסור להעביר נחלה ורק מחמת שמצות צדקה עדיפא הוא דקא כשעושה לסונת מצות צדקה אבל כשעושה אדרכה לסונת העברת הנחלה שהוא לסונת האיסור לא הותר לו אף שנתן להקדש. וכן הוא אולי גם בנותן לצדקה אף שצדקה מסתבר שעדיפא מהקדש דהא אין טעם חוב על האדם להקדיש איזה דבר אף שנקרא מקדיש ומעריך מצוה גמורה בביצה דף ל"ו ע"ב ברש"י, וצדקה זה הוא חוב על האדם ליתן צדקה, מ"מ מכיון שכתובתו היא לא להמצוה אלא להאיסור דהעברת נחלה יש טעם גדול שאסור אבל היכא היכונה הוא למצות הצדקה פסדו שמוטר כשמניח להיורשים דבר חשוב כ"י וז"י דבתב"ש.

הנה לטעם התתים שכיון שזכות מצות הצדקה תצילנו מעברת הקביה לשי שאין לו בן והי הוא קודם לעצמו מיורשיו, הרי גם כשיש לו בנים יש לו לחוש לעונשי שמים אחר מיתתו על איזה חסאים כי הרי אין גדול מרבן יוחנן בן זכאי מימיו עד ימות המשיח וגם הוא היה ירא מעונשי שמים דניהגם כדאיתא בברכות דף כ"ח ע"ב ונמצא שכל אדם צריך לזכות הצדקה להצילו מניהגם שהוא קודם לעצמו אף מבניו, ולכן החלוק של התתים צ"ע ויש לסמוך לדינא שאף מי שיש לו בנים יכול לחלק נכסיו לצדקה ומצוה קא עבד אך שיניח דבר חשוב לבניו וליורשיו כגון דר' זווים בומן הגאון שכתבתי לעיל. ואף בלא יראת גיהנם אם רצה להוסיף זכות נמי הוא טובה גדולה לעצמו שקיים לבניו וליורשיו לסברא זו דהתתים.

ולכן כיון שהשאר לכל בן אלף ואלאר הוא דאי דבר חשוב אף בזמנו יותר מדי זווים שבומן הגאון

היה רשאי ליתן השאר אף שהוא סך היותר גדול אף אם היו בניו מעלי, ורוח חכמים נוחת מזה.

ג. הדין בעבורי אהפנתא מבנים ממרים לחלל שפת ההנה בבנין דלא מעלי פשוט שהוא רק בברא בישא בעלמא דאינו זחיר כל כך במצות אבל הוא מאמין בה' ובחורתו ומחנך את בניו ללכת בתורת ה' ולשמר מצותיו שבוה יש ודאי ספק דיפקו מיניה זרעא מעליא, ואף אם הוא חוטא היותר גדול בין אדם לחברו כמסור נמי כיון שהוא נזהר בדברים שבין אדם למקום מחנך את בניו לתורה ומצות לכן יש ספק לזרעא מעליא כדאיתא בסוף ב"ק קי"ט ע"א, אבל המומרים לחלל שבתות בפרהסיא ועוברים על איסורי התורה ואין מחנכים את בניהם לתורה ומצות אין להסתפק בורעא מעליא ואף שאירע לסעמים שגם ממומרים לשבת ולכל התורה נפיק בן שומר תורה ודאי הוא רק מיעוט שלא מצוי ואין לחוש לזה שלכן ודאי רשאי לא רק ליתן לצדקה אלא אף ליתן לאחרים רשאי ורוח חכמים נוחת מזה וגם זכור לטוב שבוה לא יפלוט על רשב"ג. וגם יותר מזה אף במסור שיש ספק דליפקו מיניה זרעא מעליא כמטעם זה אסור לאבד ממנו ביד מסתבר שהוא רק שלא לאבד מה שיש לו כבר אבל רשאי להעביר נחלה ממנו, דהא גדולה מזה איתא בש"ך סימן שפ"ח ס"ק ס"ב כתב מהטור בשם בעל העיטור דע"י גרמא או גרמי מותר לאבדו וכן הוא ביש"ש פ"ב דב"ק סימן נ' וכ"ש העברת נחלה דאינו מויק כלל ממה שהיה לו אלא שמנוע שלא יתוסף לו שרשאי, ולהי"א שהביא הרמ"א שמוטר ליטול ממנו לעצמו ורק לאבד אסור כ"ש שליכא איסור להאב ליתן לאחרים וכ"ש לצדקה, וכ"ש בטמור לשבתות ולאיסורי התורה שאין לחוש לזרעא מעליא לפי רובא דרובא שמוטר. ועיין בתת"ס חר"מ סימן קנ"ג שג"כ מפרש ברא בישא שאינו ממיר אלא בישא בעלמא שהוא שאינו זחיר כל כך במצות או שאינו נהג כבוד באביו כמ"י הסמ"ע, משמע דמוטר מותר להעביר נחלה ממנו, ומש"כ שם במסור שאמרינן דאסור לאבד ממנו משום חשש זרעא מעליא כ"ש ברא בישא, הוא רק לענין חשש זרעא מעליא אבל לענין העברת נחלה פשוט שמוטר להעביר נחלה ממסור כדלעיל אף שלשונו משמע דאסור ולא דק בלשונו וצ"ע. אבל בן טמור לחלל שבתות ואיסורי התורה שאינו מחנך את בניו לכ"ע מותר להעביר נחלה ממנו. ונמצא שיפה עשה האב בצואתו מטעמים הברורים שכתבתי.

הגני ידיו,

משה פיינשטיין

האם: ה לא אמר כלום. ואין יכול לסלקו מן הירושה אלא ע"י שיתן במתנה נכסיו לשאר בניו: על פיו. משום דמצווה מחמת מיתה, ושכיב מרע דבריו ככתובים וכמסורים ואינו צריך קנין. משום הכי תני על פיו: ¹¹²³⁴⁵⁶⁷

והשוה להן את הבכור. בלשון מתנה: דבריו קיימין. ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה, שיש כח באדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה: ואם אמר משום ירושה. ואם ריבה לאחד ומיעט לאחד בתורת ירושה, שאמר פלוני בני יירש שדה בית כור, ופלוני [בני] יירש שדה בית לתך, ועל בנו בכור אמר שיירש כשל חבירו, לא אמר כלום, מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה: כתב בין בתורה וכו'. תנתן שדה פלונית לפלוני ויירשנה, זהו בתחלה. יירשנה ותנתן לו, זו היא בסוף. יירש שדה פלונית ותנתן לו ויירשנה, זו היא מתנה באמצע: אם אמר על מי שראוי ליורשו. כגון על בן בין הבנים. ועל בת בין הבנות, פלוני יירשני: דבריו קיימין. דכתיב (דברים כ"א) והיה ביום הנחילו את בניו, התורה נתנה רשות לאב להנחיל לבנים למי שירצה. ומודה רבי יוחנן דעל אח במקום בת ועל בת במקום בן, לא אמר כלום, שאין הבת ראויה לירש במקום בן, ולא האח במקום בת. וכן מודה רבי יוחנן שאם השוה את הבכור לבנים לא אמר כלום, דכתיב (שם) לא יוכל לבכר וכו'.

והלכה כר' יוחנן בן ברוקה: אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין לחכמים נחת רוח כמעשיו, ואפילו אין בניו נוהגים כשורה, דלמא נפיק מינייהו זרעא מעליא. ואין הלכה כר"ש בן גמליאל: ו זה בני נאמן. ליורשו ולפטור

ה האומר איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים, איש פלוני בני לא יירש עם אחיו, לא אמר כלום, שהתנה על מה שפיתוב בתורה. המחלק נכסיו לבניו על פיו, רבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להן את הבכור, דבריו קיימין. ואם אמר משום ירשה, לא אמר כלום. כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה, דבריו קיימין. האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת, בתי תירשני במקום שיש בן, לא אמר כלום, שהתנה על מה שפיתוב בתורה. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אם אומר על מי שהוא ראוי לירשו, דבריו קיימין. ועל מי שאין ראוי לירשו, אין דבריו קיימין. הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו, מה שעשה עשוי, אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם לא היו בניו נוהגין כשורה, זכור לטוב: ו האומר זה בני, נאמן. זה אחי, אינו נאמן ונוטל עמו בחלקו. מת, יחזרו נכסים למקומן. נפלו לו

If a testator states that his firstborn son shall not receive a double portion, or he appoints heirs other than those proscribed by the Torah, his bequeathment is invalid. He can, however, modify the amount of bequeathment amongst the rightful beneficiaries, such as by giving more to a regular son and none to another.

רבי ומיעוט בין היורשים משניות בבא בתרא פרק ח משנה ה מי שהתנה על בכורו שלא יקח פי שנים, או שהתנה שמי שאינו ראוי לירש שיירשנו, הוי מתנה ע"מ שכתוב בתורה ותנאו בטל. אבל אם שינה בין הראויים לירשו, כגון בן פשוט בין הבנים, או בת בין הבנות, חל התנאי.

משפטים. הלכות נחלות פ"ו פ"ז

^{לפי הדין}

ההורשן קודם לזמן הירושה והמתנה וכן אם אמר לפלוני ופלוני נחמי שדה פלוני ופלוני וירשום וירשון נתן בלשון מתנה ולאחריו משום ירושה אבל עכשיו שאמר ירושה במחלה ובסוף כשם שהירושה נאמר על שניהם כך לשון המתנה נאמר על שניהם עכ"ל. ואני אומר שאין קושייתו ז"ל על פירוש אבן מנשה ז"ל מחוברת כלל הדף שכבר נשמר ממנה אבן מנשה ז"ל ואמר

יא כל הנותן נכסיו וכו'. משנה ובגמרא פקד ים נחלין (דף קל"ג): ולא כדכ"ג: ופרת חסידות היא וכו'. שם בגמרא:

יב ישראל שהמיר וכו'. בקדושין פ"ק (דף י"ח). אמרו עכו"ם יורש אם אביו מן המורה שאמר כי ירושה המורה שאמר כי ירושה מומר שאני ומירתי אלא מהכא כי לבני לוי וכו' אלמא דפשיטא ליה שיש ירושה לישראל מומר. ומ"ש רבינו ואם רלו ב"ד וכו'. דברים נכונים הם וידוע שהפקד ב"ד הפקד וכבר העיד הוא ז"ל שכן המנהג תמיד במערכ:

יג צו הבאים וכו'. מיימא פ' קמא דשבת (דף י"ז):

פ"ז א אין הירושין נחלין וכו'. משנה ביבמות פקד האשה שלום (דף קט"ו): ק"י. א"פ שהאשה אומרת מה בעלי ומתירין אותה לינשא אין האמין נכנסין לנחלה על פיה והוא הדין לשאר הדיעין שהאשה נשאת וכן ממנהל כסוגיא בהמפקד (דף ל"ח: ל"ט). כמו שאזכיר בפקד זה:

ב האשה שאמרה וכו'. זהו דין המשנה שהזכיר: אמרה בת וכו' מיימא שם ביבמות:

ג מי שבבעד וכו'. דברים אלו אין מנואריין בגמ' אבל הדעת נוטה להם והר"א ז"ל כמד בהשגות ח"א ויש מי שאומר וכו'. נראה שמורה הוא שהירושין נכנסין לנחלה בעדו כאלו אבל אין האשה נועלת כמובנה מפני מדרש כמובנה ודברים נראין הן ואף רבינו מודה בזה שהאשה כל זמן שאינה נשאה אינה נועלת כמובנה אבל מונת מן הנכסים וזהו שלא הזכיר רבינו זה בהלכות אלוהות ולפי דבריהם ז"ל מלתי פעמיים שהאשה נועלת כמובנה ואין הירושין נכנסין לנחלה ופעמים שהירושין נכנסין לנחלה ואין האשה נועלת כמובנה והטעם מנואל בדברי רבינו במ"ש כאן ובספר נשים:

המנהג מוערב בשלשון: ז כיצד אם היה לשון המתנה באמצע יאמר פלוני ופלוני יירשו שדה פלוני ופלוני שנתתם להן במתנה וירשום. ואם היה לשון המתנה בתחלה יאמר נתנתן שדה פלוני ופלוני לפלוני ופלוני וירשום. ואם היה לשון המתנה בסוף יאמר יירש פלוני ופלוני (ופלוני) שדה פלוני ופלוני שנתתם להן במתנה: **ה** ירושת הבעל אע"פ שהיא מדבריהם עשו חזוק לדבריהם כשל תורה. ואין התנאי מועיל בה אלא אם כן התנה עמה כשהיא ארוסה כמו שביארנו בהלכות אישות: **ו** "העכו"ם יורש את אביו דבר תורה. אבל שאר ירושותיהן מניחין אותו לפי מנהגם: **ז** והגר אינו יורש את אביו העכו"ם אלא מדבריהם תקנו לו שיירש כשהיה שמא יחזור למדנו. ויראה לי שתנאי מועיל בירושה זו הואיל ואין העכו"ם מחוייב לעמוד בתקנת חכמים. ואין העכו"ם יורש את אביו הגר ולא גר יורש את גר לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: **יא** כל הנותן נכסיו לאחרים והניה הירושין. אע"פ שאין הירושין נוהגין* (בו) כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו. וזכו האחרים בכל מה שנתן להן. מדרת חסידות היא שלא יעיד אדם חסיד בצוואה שמעבידין בו הירושה מן הירושין אפילו מבן שאינו נוהג וגו' וכשורה לאחיו חכם ונוהג כשורה: **יב** ישראל שהמיר יורש את קרוביו הישראלים כשהיה. ואם ראו בית דין לאבד את ממנו ולקנסו שלא יירש כדי שלא לחזק את ידיהם הרשות בידן. ואם יש לו בנים בישראל נתנתן ירושת אביהן המומר להן. וכן כאחיו יוסף עם יוסף:

המנהג תמיד במערב: **יג** צו הבאים שלא יבאו לידי תחרות וקנאה כאחיו יוסף עם יוסף:

בפירושיו דמשום בלשון מתנה במלש טפי מריות מן האחרים נקטו ורלו לבריו וי"ל טעם אחר דכונתא טפי הוא בלשון מתנה במלשע שיעיל אע"ג דליכא שתי לשונות ירושה וכו"ש במחלה או בסוף דה"ל לשון מתנה מד לשון ירושה מד וכו"ל נקט האי וכו"ש לאיך ואע"ג דמתני נקטא לכולהו ארוסה דמיתלח הוא כיון שכינן נאמרין כמשנה בלשון קלר ואחר שנסמלקה הקושיא אי אומר שאין פירוש רש"י ז"ל מחובר דהיאך אפשר לומר בלשון מתנה בסוף שהוא אומר שנתתם להם במתנה דלא קאי אלא לאחרונה והא שנתתם להם קאמר והיאך אפשר דלא לישמע אכילהו וכן בלשון מתנה במחלה קשה לי ג"כ אחר שהוא משה אומן בלשון היאך נתלך כסס ודברי רבינו וכו' עיקר כך י"ל:

ח ירושת הבעל אע"פ שהיא מדבריהם וכו'. דין זה בכמות פ' הכותב (דף פ"ג): ומנהל ברוכה פקד כ"ג מה"ל אישית וכבר כתבתי פ' ראשון מהלכות אלו שיש סוכין שירושת הבעל מן המורה:

ט העכו"ם יורש את אביו וכו'. בקדושין פ"ק (דף י"ז): מיימא וכבר רבינו ששאר ירושותיהן מניחין אותו לנחלתו והוא מפני שלא מנינו שיהיה מדר נחלות אלא לישראל בלבד:

י והגר אינו יורש וכו'. שם: ויראה לי שהתנאי וכו'. זו סברת רבינו כמורה בעעמא: ואין העכו"ם יורש. גם זה שם מנואל וכבר נחבאר בהלכות וכויה ומתנה פ"ט שהגר אע"פ שיש לו בן שלידו נקדושה ואין הורמו נקדושה אינו יורשו:

Rambam writes that one should not show favoritism to one child while the parent is alive, implying that it would be permitted to do so in a will.

רמב"ם הלכות נחלות פרק ו הלכה יג
הרמב"ם כתב שאין לשנות בין הבנים בחייו, ומשמע שבמתנה דלאחר מותו, מותר.

רפב (א) (ב) (ג) א הנותן נכסיו לאחרים והניח בניו אף על פי שמה שעשה עשוי וזכה המקבל אין רוח חכמים נוחה הימנו להעביר הנחלה אפילו אם אין היורשים נוהגים כשורה. ומידת חסידות שלא יעיד ולא יהיה שום אדם חשוב בצוואה זו שמעבירים הירושה מהיורש אפילו ממי שאינו נוהג כשורה למי שהוא חכם ונוהג כשורה. צפרק יש נוסחין (קלג): תנן הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אצל אן רוח חכמים נוחה הימנו רבן שמעון בן גמליאל אומר אם לא היה בניו נוהגים כשורה זכור לגוב ובגמרא (ס) איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא תא שמע דאמר ליה שמואל לרב יהודה שינא לא תיהו צעורי אחסנתא [ואפילו] מברא ציטא לברא טבא וכל שכן מברא לברתא. ופירש ר"ש (ד"ה מ"ט) אלמא פליגי רבנן עליה מדקאמר ליה הכי דאי לא מימא הכי שמואל דאמר כמאן והכי הלכתא כרבנן דקס שמואל כותמיהו. וכן

רפב (ג) (א) (ב) (ג) א הנותן נכסיו לאחרים והניח בניו אף על פי שמה שעשה עשוי וזכה המקבל אין רוח חכמים נוחה הימנו להעביר הנחלה אפילו אם אין היורשים נוהגים כשורה. ומידת חסידות שלא יעיד ולא יהיה שום אדם חשוב בצוואה זו שמעבירים הירושה מהיורש אפילו ממי שאינו נוהג כשורה למי שהוא חכם ונוהג כשורה. צפרק יש נוסחין (קלג): תנן הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אצל אן רוח חכמים נוחה הימנו רבן שמעון בן גמליאל אומר אם לא היה בניו נוהגים כשורה זכור לגוב ובגמרא (ס) איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא תא שמע דאמר ליה שמואל לרב יהודה שינא לא תיהו צעורי אחסנתא [ואפילו] מברא ציטא לברא טבא וכל שכן מברא לברתא. ופירש ר"ש (ד"ה מ"ט) אלמא פליגי רבנן עליה מדקאמר ליה הכי דאי לא מימא הכי שמואל דאמר כמאן והכי הלכתא כרבנן דקס שמואל כותמיהו. וכן

(י"ג) [יא] ומה שכתבת אם יש לילך בתר אומדנא כגון מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו דמתנתו בטלה מן הכא נמי דעתן היה שלא יירש האח נכסיהם אלא ישארו ביד האחיות לא דמי דכל היכא דאזלינן בתר אומדנא אנו מבטלים המעשה שעשה ונשאר הענין כמו שהיה בתחלה כמו שמע שמת בנו אנן אמדינן ליה אילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותב נכסיו לאחרים הילכך כשבא בנו יורשו מאן ולאומדן דעתא אנו מבטלינן המעשה ונשארו הנכסים בחזקתן אבל בגדון זה אף כי ידוע שכיונו להברית מן האח לא עשו דבר שיש בו הברחה ובדברים שבלב לא מיעקרה נחלה דאורייתא:

סימן רפב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] הנותן נכסיו לאחרים והניח את בניו: [ב] לא יעיד ולא יהיה

שום אדם חשוב בצוואה שמעבירים הירושה מהיורש: [ג] אם יש שום צד שינחיל אדם נכסיו לבנו הגדול ובנו הגדול לבנו הגדול:

(א) (ב) (ג) א הנותן נכסיו לאחרים והניח בניו אף על פי שמה שעשה עשוי וזכה המקבל אין רוח חכמים נוחה הימנו להעביר הנחלה אפילו אם אין היורשים נוהגין כשורה: (ב) ומידת חסידות שלא יעיד ולא יהיה בן שום אדם חשוב בצוואה זו שמעבירין הירושה מהיורש אפילו ממי שאין נוהג כשורה למי שהוא חכם ונוהג כשורה. ורבותינו ז"ל אמרו שלא ישנה אדם לבן בין הבנים אפילו בדבר מועט שלא יבוא לידי קנאה ג:

טור סימן רפב, ב"ח שם

הטור כתב בהלכות ירושה שאין לשנות לבן בין הבנים אפילו בדבר מועט שלא יבוא לידי קנאה. והב"ח השיג עליו דדוקא בחייו צריך ליהדר בזה, אבל במתנה קודם מותו מותר לשנות.

Tur adds to the laws of inheritance that a parent should not differentiate between his children even a little bit so as not to cause jealousy. Bach argues that this injunction only applies during the lifetime of the parent, and not while allotting shares of the inheritance.

ג"כ בהלכה דהעברת נחלה, וכתב שאם משאיר ליורשיו חלק הגון (ולא ביאר השיעור) ליכא איסור, וגם משום קנאה ליכא אלא במרבה וממעט בין האחים, אבל כשנותן לאחרים ליכא משום קנאה, עיי"ש, ועי' עוד בדבריו בח"ג (סימן ג).

בכסף הקדשים (סימן רפב) כתב, המשנה בנו הבכור דבבר מסוים עבור חלק בכורתו (ר"ל שנותן לו דבר מסוים, ובזה יחשב כחלק בכורתו, בין אם הדבר מסוים יהיה בשעת מיתה יותר מחלק פי שנים ובין אם יהיה פחות, והוא כעין מכירה בטוה"נ), נראה דל"ש בזה חשש עבורי אחסנתא, מלבד מ"ש במק"א בשם מו"ח בשם הראנ"ה שבדרך מתנה או אודיתא ל"ש אעבורי אחסנתא, וכתבתי במקום אחר שיש צדדים לומר שברצון האחים אין שום חשש, אך בכה"ג שמחלק בין בניו ועבור טוה"נ דחלק בכורה נותן לו סך מסוים, יהיה מה שיהיה סך עזבונו, גם כשעושה כן בלי ידיעת בניו (שהרי לפעמים יפסידו בכך אם הירושה תהא קטנה וחלק פי שנים יהיה שוה פחות מאותו דבר מסוים), עכ"ז כיון שהוא דרך מכירת טוה"נ אולי יש להקל, וצלע"ע, אך ברצון בנו הבכור נראה להקל לגמרי, גם שאינו בידיעת שאר אחים (עי' להלן הערה טז מדברי הנה"מ), מ"מ ה"ז כקונה מבנו הבכור זכות טוה"נ בסך מסוים, ושיהיה זמן הפרעון אחר פטירתו, ול"ש בזה מדת חסידות שלא לכתוב כתב, כיון שבכתיבת השטר אין איסור דאורייתא, ולגבי דרבנן יש כמה צדדים להקל (דברים אלו צ"ע), עיי"ש.

ועי' עוד בכסף הקדשים (שם) שהאריך בדין אעבורי אחסנתא ע"י חיוב כדרך שטח"ז, וכתב שם טעם שאין כותבין שטח"ז על קרקעות וספרים, ודן באריכות בדין הערמה באיסור דאורייתא או דרבנן, וכן מצדד לומר שאין איסור על העושה השטר, וכתב שוב לגבי מכירת חלק בכורה, שבדרך כלל אין לחשוש שיתעשר האב ויפסיד הבכור, ולחשש שמא יעני ויפסידו שאר האחים, אין בזה איסור כל כך, אלא כשמרבה וממעט בפשוטים, עיי"ש.

ובשו"ע הרב (ה' מכירה סעיף ח) כתב שאפילו למעט לזה ולהרבות לזה יש מי שאוסר, וראוי לחוש לדבריו, וגם בערוה"ש משמע שיש קפידא בזה, ובמנח"פ בשיירי המנחה תמה על שו"ע הרב שמדברי הרמב"ם משמע דדוקא בחייו אוסר, אבל במצווה לאחר מותו מותר, ולענ"ד צ"ע שלכאורה נראה מדברי הפוסקים שבמתנה בחייו יש יותר סברא להתיר, כמ"ש לעיל (הערה ב), ואפשר שהמנח"פ נתכוין למ"ש הרמב"ם מדין קנאה, ולא מדין איסור העברת נחלה, אבל גם זה צ"ע, שלכאורה גם במצווה לאחר מותו יש טעם דקנאה, ובקונטרס הנ"ל כתב שאפשר שיש ט"ס במראי מקומות בשו"ע הרב, וצ"ל רשב"ם, שברשב"ם (ב"ב דף קלג ע"ב ד"ה בי עבורי) מפורש להדיא שגם בממעט ומרבה איכא איסור, וצ"ע. ויש לעיין שאם נאמר שבמרבה וממעט בין היורשים יש קפידא משום קנאה, א"כ במשוה בנות לבנים, וכן במשוה את הבכור לפשוטים, נראה מסברא דליכא כל כך טעמא דקנאה, ולפעמים אדרבה שהבנות יקנאו בבנים, והפשוטים יקנאו בבכור, וכשמשוה הוא מבטל הקנאה, ושמעתי מי שבקש להשוות את הבכור מפני שחושש מקנאת הפשוט, ואילו מדברי הפוסקים נראה שיש איסור להשוות הבנות ולהשוות הבכור, ומסברא נראה שלהשוות בנות לבנים איכא איסורא דהעברת נחלה, דבנות במקום בנים כאחרים דמיא, וגם בהשוואת בכור לפשוט יש איסור שמבטל צווי השי"ת לתת פי שנים לבכור, וכן משמע בשו"ת מהרש"ם (ח"ז סימן יב), וצריך לומר דכל שאינו משנה מסדר ירושה שקבעה תורה, אינו צריך לחשוש לקנאה, ואסור משום עקירת ירושה דאורייתא, וכן משמע בסוגיא דעישור נכסי (כתובות דף נב ודף נג) שיש איסור אפילו למעט מחלק הבנים, וכ"ש להשוותם, אם לא משום תקנת הבנות, ועי' שו"ת וישב משה (ח"ב סימן יג ויד) באיסור להשוות הבנות עם בנים, ועי' עוד להלן (הערה צח) בדיני שטח"ז.

ועי' שו"ת חשב האפוד (ח"ב סימן קז) שהאריך

Regarding the Torah's rules of inheritance, such as the double portion of the eldest son, or a son's inheritance in the place of daughters, one need not be concerned about arousing the jealousy of the other sons or the daughters.

פתחי חושן נחלות פרק ד הערה ח
לגבי עיקר סדר הנחלות של תורה, כגון פי שנים לבכור, או ירושת הבן במקום בנות, אין מקום להקפיד משום קנאה להשוותם.

ענף שלישי – צדדי ההיתר

א. בטעם שהתירו לתת לבנות חלק ולא חששו לאיסור העברת נחלה מצינו בזה שמונה צדדי היתר, וכדלהלן, ההיתר הראשון כדי שיקפצו לישאנה וכנ"ל בענף שני סעיף א'11).

ב. ההיתר השני כיון שמשיר מקצת לבניו [כיון שנותן לה רק חצי חלק זכר] וכנ"ל בפרק ב'12).

ג. ההיתר השלישי כיון שמעביר נכסיו בלשון חיוב והודאה וכנ"ל בפרק י"ז13).

ד. ההיתר הרביעי הואיל ונותן לה נכסיו מחיים וכנ"ל בפרק ז'14).

ה. ההיתר החמישי כיון שאם לא יתן לבנותיו אפשר שילכו לערכאות ויתחלל שם שמים ע"כ יותר טוב שיתן לה חלק 15).

ו. ההיתר הששי כדי שלא יריכו בניו ובנותיו אחר פטירתו16).

11 כנ"ל הערה 7.

12 נתבאר באריכות בפ"ב, וכ"כ מהרש"ל בסי' מ"ט, והצ"צ בסי' צ"ה, ונחלת שבעה בסי' כ"א אות י' להדיא בטעם התקנה, ואע"פ שהרבה פוסקים ס"ל דאסור אף כששיר מקצת וכמו שנתבאר שם, מ"מ לצירוף ודאי ניחא.

13 כבר נתבאר לעיל באריכות בפרק י"ז שיש פוסקים הסוברים דבזה ליכא איסור, ואע"פ שיש חולקים ע"ז, מ"מ לצירוף להיתר ודאי סגי.

14 כבר נתבאר לעיל באריכות בפרק ז' שיש שהתירו מתנה מחיים [ואע"פ שכאן הוא מתנה מהיום ולאחר מיתה ראה שם שדנו בזה], וראה מנח"י ח"ג סי' קל"ה שכתב דלהפוסקים דס"ל דמותר כשנותן בחיים מותר מטעם זה, ומהר"מ מינץ ס"ל דאסור אף כשנותן מחיים ע"כ הוצרך לטעם

הנ"ל, וכן משמע בשו"ת ר"י מילר סי' קע"ו בסוף התשובה.

15 בספר חוקות חיים למהר"ח פאלאג'י דן בתקנת רבני קושטא מזמן הר"י באסאן והרב אליה רבא לתת עישור נכסי לבנות כתב בתו"ד ואפשר שיבא הענין ג"כ להיות נדונים בערכאות של עכו"ם דאיכא משום ח"ה ומייקר שם ע"ז וכו', וא"כ יש לצרפו גם כהיום שלא ילכו הבנות אח"כ לערכאות.

16 ע"פ דברי הרמ"א חו"מ סי' רנ"ז ס"ב וז"ל בריא הרוצה לחלוק נכסיו אחרי מותו שלא יריכו יורשיו אחריו וכו' יעו"ש. ובקונטרס נחלת ציון בסוף ספר שערי ציון כתב להוכיח דמותר לעשות כן מפני המחלוקת, וכן שמעתי מגדולי הפוסקים שליט"א דכמה מריבות משפחתיות נעשו כהיום מפני שלא קבלו הבנות והדברים ידועים, וע"כ יש לצרף טעם זה להיתר.

<<<

ז. ההיתר השביעי אם בתו צריכה להשיא צאצאיה מותר ליתן לה מדין צדקה וכנ"ל בפרק שמיני¹⁷), וכן אם חתנו תלמיד חכם ומטרתו להחזיק תורה מותר וכנ"ל בפרק י¹⁸).

ח. ההיתר השמיני אם בתו התעסקה אתו יותר מהרגיל ורוצה לשלם לה עבור טרחתה מותר וכנ"ל בפרק ט¹⁹).

ענף רביעי - זמן כתיבתה

א. במקור התקנה נהגו לכתוב שטר חצי זכר בשעת נישואיה²⁰), ויש שכתבו שאחר נישואיה אסור לתת לה השטח²¹), ויש שכתבו שמותר אף אחר הנישואין²²).

ב. וכיום שנתבטל שטר חצי זכר אעפ"כ כתבו הפוסקים שמותר לתת כהיום בצוואה חלק לבנות ע"פ תקנת חז"ל הקדומה של שטח²³).

ג. יש שרצו בזמנינו לחדש תקנת שטר חצי זכר בשעת הנישואין²⁴).

אין חילוק בין שעת נישואיה לאחרי נישואיה, ואפילו לטעם מהר"מ מינץ יש שכתבו דכהיום סומך החתן שחותנו יתן לו אח"כ בשעת הצוואה ועל סמך זה נושא את בתו, וראה באריכות בחלק הביאורים בזה.

22 ראה בהערה הקודמת.

23 כנ"ל הערה 21 שלכל הטעמים מותר גם אחרי הנישואין, וראה בחלק הביאורים ובנספח א' מה שנהגו לתת חצי זכר בשעת מותו ע"פ תקנה זו, וכ"כ להדיא בספר גשר החיים פ"א אות ח', ובשו"ת מהר"י שטייף סי' צ"ד, ומנח"י ח"ג סי' קל"ה, וע"ע באג"מ אהע"ז ח"א סי' ק', וכן שמעתי מהגרונ"ג שליט"א.

24 הגרונ"ג שליט"א בתחח"ד הציע לחדש תקנה זו ולתת כהיום שטר זכר שלם (וכדלהלן ענף חמישי), וכן הציע בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' תשיח שרבנות

17 ראה באריכות בפ"ח מה שהארכנו דשרי לתת לצדקה יעו"ש.

18 ראה באריכות בפרק ו' מה שהארכנו דאם כל מטרתו להחזיק תורה דיש פוסקים דמותר לעשות כן.

19 ראה באריכות בפרק ט' שנתבאר דמותר לעשות כן נובפרט כשמשייר חלק לבניו יעו"ש].

20 כן מבואר בשו"ת מהר"מ מינץ דנהגו כן בשעת נישואיה כדי שיקפצו לישאנה, וכ"מ בספרי הפוסקים דכן היה המנהג, וכ"מ במהרי"ק שורש י"ג יעו"ש, ומ"מ לטעם האחר כדי לחבכה על בעלה נראה דשרי גם אח"כ, וראה באריכות בחלק הביאורים ענף רביעי אות א' באריכות.

21 כ"כ החת"ס בשו"ת תאהע"ז ח"ב סי' קס"ח דאחרי הנישואין אסור דליכא כבר כדי שישאנה, וצ"ע מהג"ל הערה 20, וראה באריכות בחלק הביאורים דלכל ההיתרים

««

ענף חמישי - שיעור הנתינה לבנות

א. נהגו לתת לבנות שטר חצי זכר²⁵, [כדי שיהיה מעלת הזכר על הבת כמעלת הבכור על הפשוט]²⁶.

ב. אעפ"כ היו שנהגו ליתן שטר זכר שלם²⁷, ויש שכתבו שכהיום יכולים לעשות כן אם רוצה להשוותם²⁸ ובפרט שאם לא יעשה כן יבער אש המחלוקת, אעפ"כ ישייר מועט שבהם יטלו רק בניו הזכרים וכדלהלן.

ג. אע"פ שאם רוצה יכול ליתן לבנותיו זכר שלם אעפ"כ אסור לתת לבנותיו יותר מבניו הזכרים²⁹.

ענף שישי - שיור קרקע

א. בתקנת שטר חצי זכר שנתקנה לתת לבנות חלק בנכסיו מ"מ תקנוה שמקרקעות וספרים לא תמול בהם חלק כלל, ובטעם הדבר נאמרו חמשה טעמים המעם הראשון כדי לשייר מקצת ליורשיו וכנ"ל בפ"ב³⁰.

ב. הטעם השני מפני שיש לאדם עגמת נפש כשמעביר קרקעותיו לבנותיו³¹.

כך.

28 כ"כ הגרזנ"ג שליט"א שם בתחח"ד, וכן נראה שסומכים ע"ז הרבה כיון דלטעמים הנ"ל אין חילוק.

29 פשוט הוא, והוא אסור לכו"ע, וכ"כ בשו"ת פנים מאירות מילואים סוף כרך א' אות א', וכ"כ החת"ס באהע"ז ח"ב סי' קס"ח, וע"כ פשוט שאין ליתן יותר מזכר שלם.

30 כ"כ מהרש"ל בתשובה סי' מ"ט, והצ"צ בסי' צ"ה. והנחלת שבעה סי' כ"א ס"ד אות ו' תמה ע"ז דא"כ גם במטלטלין שייך טעם זה, וראה בחלק הביאורים מה שיישבנו בזה.

31 טעם זה כתב הנחלת שבעה שם ועל

הקהילה יסדרו שטח"ז ויהיה מונח במשרד הקהלה ושוב בכל חתונה יחתמו שמסכימים שהבנות ירשו כבנים ומתחייבים כנוסח המונח במשרד הקהלה ודי בכך, וכמו שהנהיג החזו"א בתרו"מ שאומרים שהוא כפי הנוסח וכו', וראה בחלק הביאורים מש"כ על דבריו יעו"ש.

25 כ"ה הנוסח במהר"מ מינץ חצי זכר וכן בנחלת שבעה וברמ"א ובכל הפוסקים.

26 כ"כ החת"ס באהע"ז ח"א סי' קמ"ז, ומ"מ לכל הטעמים אין חילוק בין ח"ז לז"ש וכדלהלן.

27 כן מצינו בקצת ספרי הפוסקים שדנו בזכר שלם (בקצוה"ח סי' ל"ג סק"ג ובנובי"ק חו"מ סי' כ"ו ובעוד כמה פוסקים), וראה חלק הביאורים אבל רק מעט היו שנהגו

Changing Beneficiaries

PART II

Rav Yitzchak Grossman, Dayan at the Bais Havaad

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

In the previous shiur, we discussed the order of yerushah according to the Torah and the status of a bechor. Now, we will discuss whether one is allowed to alter the Torah's order of yerushah or not.

MAY ONE IGNORE THE ORDER OF YERUSHAH?

In other halachos of Choshen Mishpat, such as concerning sales or employees, the Torah and Chazal prescribe certain default rules, but the two sides may stipulate other rules as well. As Chazal state, a *tnai* is valid with respect to *dinei mamonos*.

Yerushah, on the other hand, is different. The Mishnah (Bava Basra 133a) states that although writing to give from one's estate to individuals other than one's sons (or other heirs, according to most opinions) is valid, "ein ruach chachamim nocheh heimenu" (the spirit of the Sages is displeased with him). One could interpret this as merely a mild expression of displeasure, but the Rashbam understands that Chazal are in fact angry with such a person. The Yerushalmi refers to a curse imposed upon such a person, and most other poskim also refer to this halacha as a sin or a prohibition (though the reason that this differs from other areas of Choshen Mishpat is unclear).

The Gemara in Kesubos (52b) also indicates that a formal *issur* exists to transfer an inheritance from the designated *yorshim*. The Gemara states that *kesubas b'nin dichrin*, a dowry given to one's wife, is inherited by her sons alone when the husband dies (and not his sons that are not her sons) if she predeceased her husband. The Gemara explains that Chazal wished to encourage fathers to give dowries, and they will be more willing to give them if they know that the money will remain with their heirs after she dies. The Gemara then challenges this ruling based upon the fact that only sons inherit, and not daughters. How, then, can Chazal institute a *kesubas b'nin dichrin* to encourage one to transfer a portion of his assets to his daughter as a dowry? Thus, the Gemara assumes as a matter of fact that in principle, one may not transfer a yerushah from the heirs designated by the Torah.

In the Gemara's answer, this assumption remains, and the Gemara explains that the case of *kesubas b'nin dichrin* is an exception, as it is a *mitzvah* upon the father to assist the daughter in getting married, and men are more likely to marry women who receive a dowry. Thus, it seems that

one is only permitted to transfer the yerushah from the designated heirs in a case where the money will be used for the *mitzvah* of helping a woman marry.

THE SHITAR CHATZI ZACHAR

Based upon this Gemara, there was a *minhag* in Ashkenaz approximately 500 years ago to give a share of the father's estate to a daughter (in addition to her dowry) when getting married, which was known as a *shtar chatzi zachar*. This sum, which totaled half of the money due to the sons in the yerushah (thus the name), was attractive to men looking for a wife and would assist the daughters in marrying. The Maharam Mintz explains that like the Gemara's allowance for *kesubas b'nin dichrin*, a *shtar chatzi zachar* was also permitted for this same reason. Other Ashkenazi poskim offered other reasons to permit the *shtar chatzi zachar*. Some suggest that it was done to avoid going to court to settle disagreements over the inheritance not going to the daughter, while others explain that it is to avoid fighting among family members. The Nachalas Shivah posits that it is done to endear the wife to her husband, which enhances *shalom bayis* between the two.

The Chasam Sofer and Maharsham rule that according to the reason of the Maharam Mintz, it is permitted to write a *shtar chatzi zachar* only before she is married, as that is the time when she needs to find a husband. However, it may not be written after the marriage, since she has already found a husband the *issur* of transferring the *nachalah* away from the rightful halachic heirs returns. Nevertheless, some modern poskim hold that it is permitted to write a *shtar chatzi zachar* after marriage as well. This may be based upon some of the other reasons given, such as that of the Nachalas Shivah, which apply after marriage as well. Today, this model of the *shtar chatzi zachar* is widely accepted and is used in estate planning (as opposed to for a dowry) to bequeath part of one's estate to one's daughters.

GIVING NON-HEIRS WHEN SOME OF THE ESTATE REMAINS

Let us now discuss some of the parameters of the *issur* to transfer a *nachalah* to non-halachic heirs. As we will see, nearly every detail is subject to *machlokes*. Is it permitted to distribute a portion of the estate to others if at least some

remains for the halachic yorshim? The aforementioned Gemara in Kesubos implies that even separating part of the estate is assur, since kesubas b'nin dichrin, which constitutes only a portion of the estate, would be assur to transfer if not for the mitzvah to assist the daughters in marrying. This approach is taken by the Chasam Sofer who writes that one may not give away any substantial amount of the yerushah.

On the other hand, the Tashbetz cites the Geonim who permit giving away most of one's estate if one leaves something for the regular yerushah. He says one must leave over four zuz, and some understand this to refer to any minimal amount. R. Zalman Nechemiah Goldberg, following this approach, suggests that one must leave over at least \$4. Rav Moshe Feinstein (in a teshuvah written in 5726) took a slightly different approach, stating that a davar chashuv must be left over to the halachic yorshim, which he calculated at that time in one teshuvah to be \$1000, or one-fifth of the estate in another teshuvah.

GIVING PROPERTY AWAY WHILE STILL ALIVE

Poskim also dispute whether one may give a matanah to non-halachic heirs while one is still alive (as opposed to in a will). The Gemara Kesubos sounds like it is forbidden to do so even while one is alive, since the case of kesubas b'nin dichrin also referred to while the person was alive. Thus, the Chasam Sofer and Maharsham, among others, rule that one may not give a significant matanah from one's estate even while still alive. Others maintain that it is permitted to give a large gift from one's estate while one is still alive, and this is the reason why a shtar chatzi zachar was always customarily allowed. Some poskim say that wills today are allowed for this reason, since our wills are usually structured as a debt imposed upon the person while they are still alive.

GIVING OF ONE'S ESTATE TO TZEDAKAH

Is one permitted to give large amounts from one's estate for tzedakah? We have already noted that some poskim allow giving to others when one leaves either 4 zuz or a significant amount of money for the halachic yorshim. According to those opinions, one would certainly be permitted to leave money in one's will for tzedakah. But if one follows the stricter opinion, or one wishes to give away all of his money to tzedakah, the halacha is subject to machlokes.

The Chasam Sofer rules that even giving a significant part of one's assets to tzedakah is assur. He makes an exception only in the case where one had no children, in which case he needs special kaparah for not having fulfilled the mitzvah to have children. Even then, the Chasam Sofer permits only giving part of his estate to tzedakah.

Many poskim, however, do allow bequeathing money to tzedakah. The Pischei Teshuvah takes this approach and

brings support for his opinion from a Gemara concerning Mar Ukva. The Gemara (Kesubos 67b) relates that when Mar Ukva was close to death, he calculated how much money he had donated to tzedakah and decided that though it was a large sum, it was not sufficient. He therefore donated half of his remaining assets to tzedakah. The Rama infers from here that one may even donate all of one's money to tzedakah, while others write that donating one-half or one-third would be allowed. Even if one does not accept this leniency, the simple understanding of the Gemara still indicates that one may give a significant portion to a tzedakah. Indeed, it has been a widespread minhag was to give a large amount of tzedakah in one's will. Rav Moshe Feinstein supports this position and argues that even if we accept the strict approach of the Chasam Sofer in principle, once he allows giving money to tzedakah for those without children for kaparah, it should be permitted for others to do the same, since everyone can use extra kaparah before ascending to the bais din shel maalah. This lenient approach is the opinion of many, and perhaps most, poskim.

THE JEALOUSY FACTOR

In addition to the potential prohibition inherent in giving one's estate away to non-halachic heirs, some authorities note an additional problem that one might cause jealousy among the heirs. The Gemara (Shabbos 10b) states that one should not favor one son among others, like Yaakov favored Yosef. However, they note that Yaakov himself did so again on his deathbed, when he gave an additional portion to Yosef as part of his inheritance (Bereishis 48:22). Some suggest that since Yosef assisted Yaakov with his burial, Yaakov wished to compensate him financially for his efforts; accordingly, compensation to one of the sons for additional effort on their part would be permitted. The Rambam, the Bach, and Rav Dovid Oppenheim maintain that the issue of jealousy applies only during one's lifetime, not to a will that grants a larger share after the father's passing. The Tur, on the other hand, mentions this issue in the halachos of estate planning, and he apparently believes that one may not cause jealousy even in a will by changing the designated yorshim from those of the Torah.

Should one specifically give daughters from the yerushah in order to avoid jealousy on their part? The Pischei Choshen writes that the jealousy consideration applies only to sons (or others) who deserved to receive the yerushah according to the halacha. On the other hand, others, such as Rav Matisyahu Schwartz in Sefer Mishpat Hatzavaah, hold that one of the reasons for the minhag to write a shtar chatzi zachar was to avoid conflict. According to Rav Zalman Nechemiah Goldberg, the shtar chatzi zachar can consist of any amount, and is not specifically limited to half of the amount of the sons. In fact, the prevalent custom today is to give daughters equal portions to the sons.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - » Obligation to Adhere to Civil Law
 - » How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - » What Constitutes a Minhag
 - » How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - » Backing Out
 - » Where Backing Out Causes a Loss
 - » Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - » Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - » Understanding Asmachta
 - » Agreements and Kinyan Devarim
 - » The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - » Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - » Structuring
 - » Legal Entities and Trusts
 - » Management
 - » Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - » Ani Hamehapech
 - » Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - » Mechusar Amana
 - » Mi Shepara
 - » Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemita Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, *Garmi*, Professional Advice & Malpractice- 4
- Brokerage - 2
- Lashon Harah in Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Avoda Zara & Commerce - 4

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Peshara and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Partnership Dissolution - 1
- Employment Termination - 3
- Shabbos & Commerce - 4

PART IV Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- *Shomrim* and Fiduciaries - 4
- Shluchim and Agents - 4
 - Harsha'a and Power of Attorney
- *Mazik*, - 4
 - Acts of Damage
 - Causative Damages
 - Fire Damage
 - The Laws of Bor
- *Nizkei Shcheinim* - 4
 - Distancing Harmful Items and Practices
 - Invasion of Privacy
 - Noise Disturbances and Foot Traffic
 - Easements and Shared Expenses
- *Oness & Modaah* - 4
 - Sales & Gifts Under Duress
 - Preemptive Disclaimers
 - What Constitutes Duress
 - The Laws of *Lo Sachmod*
- *Hashavas Aveida* - 5
- *Yerusha* - 4
 - Wills and Trusts
 - Trustees and Executors
- *Matana* -4
 - *Al mnas lhachzir*
 - *Mechusar amana*
 - *Aino Mesuyam*
 - *Matana Temirta*
 - *Matnas Shchiv Meira*
- Choshen Mishpat Concepts - 8
 - *Shibuda D'Reb Nosson*
 - *Maamid Shloshon*
 - *Hefker*
 - *Nehne and Yored*
 - *Kofin al Midas Sedom*

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- *Lo Sachmod*
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and Lifnei Iver
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping

- The Halachic Home; Eruv, Mezuzah, Tevilas Keilim, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- Avodah Zara and Chukas Hagoyim Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: *Se'ah Bese'ah* Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- *Pesika*: Deposits & Price Guarantees
- *Tarsha* - Paying for Credit & Early Bird Specials
- *Arvus & Ribbis*: Cosigning on a Non Jew's Loan
- *Arvus & Ribbis*: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a *Knas*: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - *Kulo Pikadon*; *Chatzi Milve*
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be *Al Pi Heter Iska*
- Ribbis *Mukdemes* - Ribbis *MeUcheres*
- Ribbis *Devarim*
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson - Los Angeles, CA	Mr. & Mrs. David Yitzchaki - W. Hempstead, NY	R' & Mrs. Shimshon Bienstock - Los Angeles, CA
R' & Mrs. Chaim Gross - Lakewood, NJ	R' & Mrs. Ephraim Ostreicher - Far Rockaway, NY	R' & Mrs. Dovid Bloom - Far Rockaway, NY
R' & Mrs. Saadia Zakarin - Monsey, NY	R' & Mrs. Yaakov Klein - St. Louis, MO	לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית ברכה אסתר בת דינה
R' & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY	R' & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, NY	R' & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY
R' & Mrs. Avrohom Kohn - Jackson, NJ	Mr. & Mrs. Tzvi Meltzer - Kew Gardens, NY	R' & Mrs. Ahron Wolfson - Monsey, NY
Rav & Mrs. Yechiel Becher - Monsey, NY	R' & Mrs. Refoel Rockowsky - Monsey, NY	R' & Mrs. Shumy Reichman, Brooklyn, NY
R' & Mrs. Yossi Wexler - Lido Beach, NY	R' & Mrs. Yossi Bauman - Lido Beach, NY	R' & Mrs. Avi Steinberg - Lido Beach, NY
R' & Mrs. Michael Reiser - Brooklyn, NY	Mr. & Mrs. Steve Milstein - Lido Beach, NY	Mr. & Mrs. Alex Berkovitch - Lido Beach, NY
R' & Mrs. Yechiel Schachner - Lakewood, NJ	R' & Mrs. Leizer Rousman - Lakewood, NJ	R' & Mrs. Haim Cohen-Saban - Brooklyn, NY

SPONSOR YORUCHA

& help disseminate this relevant and engaging free platform

TO THOUSANDS WORLDWIDE!

- Become a Yorucha Founder \$25,000
- Dedicate a Month of Yorucha \$18,000
- Dedicate a Ma'areh Mekomos Booklet \$12,000
- Yorucha Corporate Sponsorship \$10,000
- Ma'areh Mekomos Booklet Distribution \$5,000
- Single Topic Corporate Sponsorship \$2,500
- Sponsor a Week of Yorucha \$1,800
- Sarei Elef \$1,000

Donations can be made payable and sent to:
Bais HaVaad Halacha Center 105 River Ave. Suite 301 Lakewood NJ 08701
501c3 Tax EIN# 26-3711474

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source – coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim – they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** – understanding the fundamentals of the subject – can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

ATLANTA

Yeshiva Ohr Yisroel
Rabbi Chaim Friedman

BAL HARBOUR, FL

R' Yakov Tzvi Blejer
Rabbi Zelig Privalsky

The Sephardic Center
Rabbi Yair Massri

BALTIMORE

Khal Ahavas Yisroel
Tzemach Tzedek
Rabbi Dovid Heber
Rabbi Mordechai
Shuchatowitz
Rabbi Shaul Elchonon
Sofer

Baltimore Community
Kollel
Rabbi Ahron Muller

BELLE HARBOR, NY

Congregation Bais
Yehuda
R' Dovid Semel

BOSTON

Congregation Chai
Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of
Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
R' Moshe Arieff

Bnei Yosef
Rabbi Igal Carmi
Rabbi E. D. Miller

Flatbush Park Jewish
Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassir

CATSKILL REGION

Tamarack Hills -
Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO

Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

Bais Medrash Mikor
Hachaim
Rabbi Mordechai Raizman

Shaarei Tzedek Mishkan
Yair
Rabbi Yishai Broner

Kollel Tiferes Yisrael
Rabbi Yitzchok Simcha

Adas Bnei Yisrael
Rabbi Moshe Kaufman

CINCINNATI

Cincinnati Community
Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross
Telshe Yeshiva
Rabbi Itamar Nisenbaum

DALLAS

Congregation Toras
Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DEAL

Deal Shul
Rabbi Yosef Erani

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe
Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

Cong Kneseth Isreal,
(White Shul)
Rabbi Motti Neuburger
R' Ahron Richman

GATESHEAD, UK

Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON

Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev
Yisroel

Dayan Shmuel
Honigwachs

Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of
Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzzy Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin

Kehilas Heartstone
Rabbi Zecharia
Wiesefeld
Rabbi Avrohom Ellman

Madison Executive
Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim
Sefaradi
Rav Ariel Ovidia

Ner Yisroel, Ridge Ave
Reb Shimshon Herz

The Shul at The Woods
Rabbi Chaim Yehoshua
Schorr

Yeshiva Heichal
Hatalmud
Rabbi Mordechai
Horowitz
Rabbi Zvi Basch

LAWRENCE

Greater Five Towns
Chaburah (In Formation)

Yeshiva Gedolah Ateres
Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LINDEN

Bobov Linden
Rav Chaim Sender
Twersky

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

Link Kollel
Rabbi Mordechai Lebhav
R' Danny Zaghi

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE

Young Isreal of Margate
NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michael Illes

Congregation Torah
Utfla
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community
Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yechezkel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Khal Dexter Park
Rav Yosef Greenwald
R' Dov Greenberg

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

NEW HAVEN

Kollel of New Haven
Rabbi Menachem Prescott

PASSAIC

Ahavas Israel
Rabbi Yehuda Kovacs

PHILADELPHIA

Philadelphia Community
Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

Young Israel of the Main
Line
Rabbi Avraham Steinberg

PROVIDENCE, RI

Sha'arei Tefillah
Rabbi Eliezer Marcus

QUEENS

Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

House of Torah
Rabbi Yosef Mosheyev

Rabbi Abo Zavulunov

RIVERDALE

Riverdale Kollel
Rabbi Michael
Ghermezian

SAN FRANCISCO

San Francisco Chabura
Rabbi Dan Tobali

SOUTH BEND

Midwest Torah Center
Rabbi Doron Lazarus
R' Simon Springer

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim
Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Kollel Ohel Yom Tov
Rabbi Chesky Weiss

Kollel Toronto
Rabbi Avrohom Goldner

THORNHILL

Ateres Mordechai
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

Kollel Ohr Yosef
Rabbi Eli Kohananoo

WATERBURY

Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD

Beis Medrash of West
Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W.
Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

📞 732.232.1412

📞 888.485.VAAD(8223) #302

✉️ yorucha@baishavaad.org

👉 baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #302

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.